

ISTORIA — ÎN SLUJBA PĂCII

IOAN CIUȚĂ

Există o relație logică și necesară între idealul umanist al păcii și conceptul de civilizație — ambele fenomene înregistrate de istorie de-a lungul evoluției societății omenеști — deoarece războiul a fost dintotdeauna un factor de disoluție a culturilor, dar puterea sa distructivă a sporit mult în epoca modernă, datorită subordonării tehnicii și științei. În viața unei țări, a unui popor, există perioade în care istoria are alte ritmuri și se proiectează pe alte coordonate. Așa am putea caracteriza și perioada care începe în istoria României contemporane cu Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. 21 de ani sînt puțini, chiar foarte puțini în dăinuirea istorică multimilenară a unui popor sau a umanității, dar timpul istoric nu se măsoară cu unități standard, nu are întotdeauna aceeași încărcătură valorică. În cazul acesta cei douăzeci și unu de ani echivalează cu o întreagă epocă, cea mai fertilă, mai adînc și clarvăzătoare, întreaga istorie a patriei dobîndind alte dimensiuni, îmbogățindu-se cu sensuri noi, fără precedent. De douăzeci și unu de ani, avînd la cîrma partidului nostru comunist pe ilustrul conducător, personalitate proeminentă a lumii contemporane — tovarășul Nicolae Ceaușescu — istoria a intrat în plenitudinea drepturilor ei pentru că a fost și este propulsată permanent de gîndirea novatoare, revoluționară a celui ce însuși este făuritor de istorie nouă, de istorie pusă în slujba păcii și apropierii între popoare.

Istoria — această „Muză a gloriei“, denumită „Clio“ în mitologia greacă, considerată inițial protectoarea poeziei epice și apoi a istoriografiei — reprezintă cunoașterea de sine și a semenilor conviețuitori în tot ceea ce s-a înregistrat de la „pithecanthropus erectus“ și „Homo sapiens“, pînă la „Homo cosmicus“ sau „tehnologicus“. Întreaga evoluție umană a constituit și constituie o linie continuă, ascendentă, uneori sinuoidală, care a adăugat mereu elemente noi, pe baza cunoașterii celor vechi, asigurînd progresul social.

În Mesajul adresat participanților la cel de-al XV-lea Congres Internațional de Științe Istorice de la București, din august 1980, la care am avut cîntea și fericirea să fi participat, tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele României Socialiste, evidenția rolul istoriei în slujba păcii, precizînd printre altele: „...Relevînd învățămintele trecutului, — atît factorii care au favorizat progresul și civilizația, cît și cauzele care au dus la perioade de regres, la războaie și suferințe — istoria — poate

mobiliza larg conștiințele oamenilor de pretutindeni, popoarele din întreaga lume pentru a spune un NU hotărît războiului, politiciii de înarmări, de forță și amenințare cu forța, pentru a asigura soluționarea exclusiv pe cale pașnică, prin tratative, a problemelor litigioase evitându-se conflictele și înfruntările militare, pentru apărarea fundamentalului drept al oamenilor, al națiunilor : *dreptul la viață, la pace, la existență liberă și independentă*¹. Reliefind misiunea nobilă a istoriei, președintele României sublinia cu același prilej faptul că, — ..., „În aceste împrejurări se impune mai mult ca oricând unirea și conlucrarea tot mai strînsă a popoarelor, a forțelor înaintate de pretutindeni pentru a opri această evoluție periculoasă a evenimentelor, pentru a pune capăt încordării și tensiunii din viața internațională și a asigura reluarea și continuarea politicii de destindere, colaborare și pace deplină, de egalitate și respect al independenței și suveranității popoarelor”².

Mesageri ai păcii au fost toți tribunii poporului nostru de la Burebista și Decebal, la Basarabi și Mușatini, la Corvini, Cantemirești și Brîncoveni, la Vladimirescu și Bălcescu ; de la Cuza și Kogălniceanu, la Nicolae Titulescu și Nicolae Iorga. Însă promotorul cel mai ferm, cel mai consecvent privind lupta pentru pace și dezarmare, istoria îl consemnează, pe cel dintîi președinte al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu. În cele peste două decenii scurse de la istoricul Congres al IX-lea al P.C.R., din iulie 1965, denumite legitim de istoria contemporană „Epoca Nicolae Ceaușescu”, România Socialistă a înscris, prin conducătorul ei, fapte și acțiuni de natură să amplifice virtuțile pacifiste ale înaintașilor.

Așa cum se indică de către secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Raportul la Congresul al XIII-lea al P.C.R., „Sîntem hotărîți să participăm activ la diviziunea internațională a muncii, la dezvoltarea colaborării și a dialogului în vederea soluționării tuturor problemelor pornind de la interesele fiecărei națiuni, ale independenței, libertății și progresului fiecărui popor”³.

Niciodată pînă acum perspectiva unui război nu a însemnat atît de mult pericolul unei dispariții totale a civilizației umane. Uriașele ciștiguri pe care permanenta sete de cunoaștere a omului le-a obținut în domeniul științei și tehnicii au fost în mare măsură folosite la realizarea unor arme de distrugere de o putere fără precedent. Bombe atomice, cu hidrogen, cu neutroni, rachete programate să străbată distanțe mai mari sau mai mici pot distruge într-o fracțiune de secundă tot ceea ce omul a muncit, a clădit și a păstrat de milenii. Și, parcă saturîndu-se setea de înarmare a Terrei, acum se încearcă și militarizarea cosmosului. Este trist să auzim și istoria constată că în multimilenara istorie umană, războiul ocupă un spațiu de timp inimaginabil. Sînt perioade care menționează războaie neîntreprinse. Făcînd o retrospectivă istorică nu trebuie să pierdem din vedere faptul că au fost state și civilizații care au dispărut fără urmă în timpul unor războaie, cum a fost cazul Rega-

1 *Magazin Istoric*, Nr. 9, septembrie, 1980, p. 3.

2 *Ibidem*, p. 2.

3 *Idem*, *Raport la cel de-al XIII-lea Congres al P.C.R.*, București, 1984, p. 86.

tului Hitit (care în 1200 î.e.n., în contextul „Marii migrații egeene“, s-a prăbușit sub loviturile popoarelor mării — frigieni, luvieni ș.a.), că au fost state care și-au făcut din război un mod de existență, cum au fost Asiria, Sparta sau că în epoca Imperiului roman, a cărui existență s-a bazat tot pe războaie au existat perioade în care lupta nu a încetat secole de-a rândul, cum a fost cazul războaielor cu părții. Să mai amintim și primul mileniu al erei noastre, când populații întregi circulau de-a lungul și de-a latul Europei, sau de expansiunea Imperiului otoman, care a însemnat atât de mult pentru istoria poporului nostru, obligat timp de sute de ani să lupte pentru a-și apăra existența? Cronicile franceze ale evului mediu aduc o imagine de groază asupra Războiului de 100 de ani (1337—1453), în care s-au confruntat Anglia și Franța, la care mai pot fi adăugate războaiele civile, ca războiul celor două roze (1455—1485) din Anglia sau inimaginabilele cruzimi ale războaielor religioase (așa numitele cruciade), în care masacrele în masă, ca cel din noaptea Sfîntului Bartolomeu (24 august 1572), rămîn tot atîtea motive de reflecții pentru prezent și viitor. Dacă ne-am referi la perioada mai apropiată de zilele noastre, cea cuprinsă între 1740—1974, cifrele statistice ne indică 366 de războaie pe care lumea le-a cunoscut și mai ales le-a suportat. Din aceste sute de războaie amintim doar uriașele pierderi ce le-au produs războaiele napoleoniene de la începutul secolului al XIX-lea și cele două războaie mondiale care, în numai 40 de ani, au marcat omenirea. Istoria atestă faptul că, astăzi, se pare că pacea cunoaște o mai lungă existență, deoarece din 1945 omenirea n-a mai fost zguduită de un război similar cu cel ce s-a încheiat atunci. Dar acest lucru este numai o aparență, căci în diferite părți ale lumii se poartă războaie ce distrug vieți omenști de ani și ani. Sfîrșitul marilor imperii coloniale — ne indică istoria — nu a însemnat întotdeauna o renunțare pașnică la stăpînirea unor popoare și țări, astfel încît în ultimele trei decenii s-a putut vorbi de un război în Sudan, de războiul din Nigeria (1967—1970); de războiul de eliberare din Mozambic (început în 1965); de războiul din Algeria (1954—1962), de cel din Congo (1960—1966), despre războiul de eliberare din Vietnam, care a durat peste două decenii. De asemenea, pentru toată lumea este cunoscută situația din Orientul Apropiat, despre războaiele arabo-israeliene, din zona Golfului, războiul irakiano-iranian, unde războiul înseamnă o realitate ce durează de ani și ani, cu imense și incalculabile pierderi de vieți omenști și bunuri materiale. Sînt astfel zeci de războaie ce se desfășoară în diverse părți ale lumii, războaie însoțite de tot cortegiul de pierderi și sacrificii. În afară de aceasta nu trebuie uitat sentimentul de insecuritate, de teamă ce domină omenirea din cauza marilor acumulări de arme atomice, nesățioasei curse a înarmărilor, ce vrea să împînzească și cosmosul, încercuind omul cu mereu prezentul spectru al unui posibil cataclism nuclear. Istoria ne demonstrează că tratativele sînt singura cale de rezolvare a oricăror litigii și diferende, dacă acestea sînt purtate cu sinceritate și deplină seriozitate în afara oricăror prejudecăți. Aceeași istorie consemnează însă și situații cînd în spatele unor tratative, unele guverne s-au prevalat de

acestea și au continuat cursa înarmărilor și a pregătirilor unor războaie. Ne demonstrează cu prisosință istoria noastră că, România, atât în trecut cât și în prezent s-a situat și se situează cu consecvență printre vocile cele mai active în dezvoltarea pericolelor unor războaie.

Independența și suveranitatea au fost și au rămas pietre unghiulare de încercare ale politicii noastre externe. La 9 mai 1877, Mihail Kogălniceanu declara în Adunarea Deputaților cu ocazia proclamării independenței de stat a României — „...Voim să fim independenți pentru că voim să trăim cu viața noastră proprie, pentru că nu voim să pătimim pentru greșelile altora, pentru că voim ca la gurile Dunării de Jos să fim un bulevard în contra rezelului...”⁴. Nicolae Titulescu, declara într-un interviu acordat presei, la 18 iulie 1936 „Am considerat, ca o poruncă internă românească, că unul din cele mai bune mijloace de a păstra unitatea noastră națională este pacea. Vrem pace. Pentru aceasta ne trebuiesc alianțe și amicitii cu toate popoarele, fără deosebire... Eu nu cunosc o alegere între gloanțele care s-ar putea îndrepta spre țara noastră”⁵.

Istoria va încrusta în filele ei de aur cu majuscule acțiunile de pace, de dezarmare, de securitate și largă cooperare ale României Socialiste, ale președintelui ei, tovarășul Nicolae Ceaușescu, finalizate pînă în prezent cu istorica Hotărîre adoptată unilateral privind reducerea cu 50% a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare, exprimată atât de concret și unanim de întregul nostru popor, prin Referendumul organizat la 23 noiembrie 1986. Desigur, reducerea a 10.000 de ofițeri, maiștrii militari, subofițeri și soldați, cu circa 250 de tancuri și mașini blindate, 26 avioane și elicoptere, 130 tunuri și aruncătoare, a cheltuielilor militare stabilite la nivelul anului 1987, cu circa 1.350.000.000 lei⁶ nu reprezintă pe ansamblul cifre mult prea impunătoare, dar semnificația măsurii adoptate demonstrează prin puterea faptului făcut, trecerea de la vorbe și intenții de bună voință, la acțiuni concrete, demne de urmat de către orice țară. Conceperea și reconsiderarea cunoașterii, predării și învățării istoriei în spiritul păcii, al prieteniei, colaborării și apropierii între popoare reprezintă sarcini actuale de mare însemnătate: Nu o istorie după adagiul vechi „Si vis pacem, para bellum”, ci, „Si vis pacem, para pacem”. De aceea, trebuie să ne opunem atât logicii fără istorie, cât și istoriei fără logică, pentru că dragostea românească de pace nu are nimic cu slăbiciunea. „Pacea prin forță” — în condițiile actuale a rămas o aserțiune complet desuetă, anacronică și periculoasă. Istoria ne învață și faptele prezentului confirmă spusele lui Nicolae Bălcescu, la 1848, „Sîntem tari, căci poporul este cu noi”. În acest sens, de la tribuna marii adunări populare din Capitală din 21 noiembrie 1986, organizată cu prilejul Referendumului din 23 noiembrie 1986, președintele României Socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu declara: „De la înalta tribună a

4 Apud. Gheorghe Platon, *Istoria modernă a României*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985, p. 241..

5 „Universul”, 18 iulie 1936.

6 „Scînteia” Nr. 13764 din 22 noiembrie 1986, p. 3.

marii adunări populare consacrată păcii și dezarmării dorim să asigurăm pe prietenii noștri de peste hotare, pe conducătorii de state și guverne, popoarele din întreaga lume că România socialistă, poporul român, vor milita cu cea mai mare hotărâre în marele front al forțelor păcii, pentru dezarmare, pentru lichidarea armelor nucleare și clasice, a oricăror mijloace de distrugere în masă, pentru înlăturarea definitivă a războiului din viața societății, pentru o politică de destindere, înțelegere, de largă colaborare internațională, pentru pace în întreaga lume!⁷.

Numai cunoscând istoria și trăgând învățăminte din paginile ei omnirea poate și trebuie să acționeze în direcția eliminării conflictelor și războaielor distrugătoare, promovind în relațiile interumane spiritul de înțelegere, colaborare și prietenie. Istoria este esențialmente umană în măsura în care slujește acestor scopuri, binelui și fericirii omului. Or, pacea constituie în prezent obiectivul fundamental al epocii în care trăim și este nemijlocit legată de continuarea vieții pe pământ.

HISTORY IN THE SERVICE OF PEACE

The author conceives a pleading based on the idea that in a people's life, in a country's existence, there are periods which, through their rhythms mark major co-ordinates in its development, which remain perennial along centuries and immortalize, through the achievements obtained, the people's efforts.

History, recording and interpreting the positive-as well as the negative-phenomena of the human society, creates the possibility of selecting them, turning them into account accordingly. Knowing the evolution of wars and the causes that generated them, history warns mankind about the consequences of repeating them and rallying the public opinion in the fight of maintain peace in the world.

That's why history, serving peace serves life itself.

7 Ibidem.